

27. От Средневековья до Нового времени: начало эпохи перемен в истории евреев диаспоры. – Режим доступа: <http://openuniversity.co.il/42132.html>
28. Катастрофа европейского еврейства. – Режим доступа: openuniversity.co.il/42102.html
29. Скорбь познания: проблемы преподавания Катастрофы и геноцида. – Режим доступа: <http://openuniversity.co.il/42302.html>
30. Ивритская новелла начала XX века. – Режим доступа: <http://openuniversity.co.il/42127.html>
31. Что такое Открытый университет. – Режим доступа: www-r.openu.ac.il/open-u.html
32. Онлайн-коллекция книг по академической иудаике. – Режим доступа: <http://ocw.openu.ac.il/ocw/russian/>
33. Аудиолекции. – Режим доступа: <http://ocw.openu.ac.il/russian/audio-lectures/>

В статье дается характеристика «Русского проекта Открытого университета Израиля. Проанализировано организацию учебного процесса на русском языке, содержание курсов, а также особенности присуждения бакалаврской степени.

Ключевые слова: Открытый университет Израиля, «Русский проект».

Отримано: 18.09.2013

УДК 378.144:91

Олена Цимбалюк

КОНЦЕПТУАЛЬНІ СКЛАДОВІ ВИКЛАДАННЯ І ВИВЧЕННЯ НОРМАТИВНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ІСТОРІЯ СЕРЕДНІХ ВІКІВ» У ВИЩІЙ ШКОЛІ

У статті викладено результати теоретичного аналізу проблеми викладання і вивчення нормативної дисципліни «Історія Середніх віків» у вищій школі, наведено методологічні підходи до оформлення методики викладання її у вищій школі.

Ключові слова: нормативна дисципліна, методика викладання історії у вищій школі, моделі навчання, програма вивчення дисципліни.

Вища освіта як певний освітянський рівень, здобувається особою у навчальному закладі в результаті послідовного, системного та цілеспрямованого процесу засвоєння змісту навчання, який ґрунтується на повній загальній середній освіті й завершується здобуттям певної кваліфікації за підсумками державної атестації [1].

Сучасна мета вивчення нормативної дисципліни «Історія середніх віків» у вищій школі далеко виходить за межі лише ознайомлення з історичним матеріалом і його засвоєнням. Насамперед, це стосується сприяння саморозвитку та самовихованню студентів через оволодіння особистістю ключовими життєвими

компетенціями, зокрема: особистісно-життєтворчими, соціолізуючими, комунікативними та інтелектуально-інформаційними. Тобто сучасні підходи до визначення мети вивчення нормативної дисципліни «Історія середніх віків» у вищій школі диктуються потребами формування всебічно розвинутої особистості, сприяння формуванню цілісного бачення сучасного світу, розуміння його витоків і тенденцій розвитку, осмисленню місця та ролі України в становленні сучасної цивілізації.

Сьогодні спеціалісти вирізняють декілька моделей навчання нормативної дисципліни «Історія середніх віків» у вищій школі в залежності від мети, яка при цьому ставиться. Академічна або класична модель навчання будується на вивченні всіх фактів, процесів і явищ всесвітньої та вітчизняної нормативної історії в рівній мірі, але з урахуванням розгляду досягнень і цінностей різних цивілізацій та народів.

Найпопулярнішою нині моделлю є культурно-історична як частина цивілізаційної. У цьому випадку історія вивчається у вигляді кліше, які були відібрані і відшліфовані світовою культурою. Це своєрідні культурно-соціальні світи, в надрах яких відбувалися достатньо помітні явища світової історії [6].

Поняття «методика» трактується дослідниками по-різному. Одні, визнаючи методіку наукою педагогічною, розглядають її як частину дидактики, як її деталізацію. Отже, як складову частину педагогіки з її принципами і методами. Спільні педагогічні принципи, на їх думку, ілюструються прикладами із викладання історії на уроках. Цю точку зору поділяють П.С. Лейбенгруб і Ф.П. Коровкін [2].

Інші вважають методіку викладання історії в школі спеціальною педагогічною наукою, так як всі завдання навчання і розвитку особистості вона вирішує через зміст предмету. Першооснова змісту визначає і особливості прийомів та засобів навчання. Так вважали А.І. Стражев, А.А. Вагін і П.В. Гора; найбільш авторитетні і загально визнані методисти з історії [3].

Треті: В.Н. Бернадський і Н.В. Андрієвська вважали, методіку викладання історії в школі не наукою, а зібранням методичних рекомендацій, порад, прийомів і методів. З їхньої точки зору методика; це насамперед не теорія, а набір способів і методів викладання історії. Сьогодні ця точка зору знаходить своє відображення у формуванні технологій викладання історії [2].

Незважаючи на різноманітність підходів до трактування методики як навчальної дисципліни головним все ж залишається її базовий зв'язок з історією і педагогікою. Отже, дидактичною метою методики викладання історії в школі є відбір і відповідне опрацювання основних даних історичної науки з метою їх викладання учням [3].

Історичний зміст відбирається з врахуванням пізнавальних можливостей студентів, а це неможливо зробити без наукових напрацювань психології [4].

Проте, все ж таки, методика викладання історії у вищій школі базується на педагогіці. Органічний взаємозв'язок з педагогікою дозволяє використати її методи та методичні прийоми для створення специфічних, адаптованих до вивчення історії форм, методів і методичних прийомів навчання на занятті з історії. Розвиток сучасної методики викладання історії як науки, і як навчальної дисципліни в їх органічному поєднанні дозволив на сьогодні створити принципово нові, інноваційні технології і моделі навчання історії в школі. До них слід віднести технології повного засвоєння навчального матеріалу, технології розвивального навчання, модульно-розвивальну технологію навчання, модель навчання у грі, модель навчання у дискусії, сугестопедичну модель навчання, лабораторну систему навчання історії, проектну систему навчання, інтегровану (комплексну) систему навчання [6; 7].

Мета цієї статті полягає у теоретичному аналізі проблеми викладання і вивчення нормативної дисципліни «Історія Середніх віків» у вищій школі, обґрунтуванні методологічних підходів оформлення методики викладання її у вищій школі. Відповідно її завданнями стали: а) розробка концептуальних проблем викладання всесвітньої історії у вищій школі: б) обґрунтування програмових аспектів вивчення студентами – майбутніми вчителями історії згаданої дисципліни у вищій школі.

Поняття «концепція», на нашу думку, у контексті методики викладання нормативної дисципліни «Історія середніх віків» у вищій школі має декілька визначень:

- це система взаємозв'язаних і взаємообумовлених поглядів на процес вивчення нормативної дисципліни «Історія середніх віків» у вищій школі;
- це спосіб розуміння, трактування адаптованих до вивчення історичних подій, фактів, явищ, понять методів і прийомів викладання;
- загальний задум, основоположна ідея організації вивчення нормативної дисципліни «Історія середніх віків» у вищій школі.

Таким чином, стосовно зазначеної нами проблеми концепція це певний спосіб розуміння, трактування наукового апарату методики викладання нормативної дисципліни «Історія середніх віків» у вищій школі, керівна ідея її науково-практичної організації, провідний задум, конструктивний принцип різних видів діяльності у зазначеному контексті.

Концепція викладання курсу «Історія середніх віків» у вищій школі базується на теоретико-методологічних принципах і засадах історичної освіти, які, в свою чергу, визначаються загальнометодологічними, філософсько-освітніми та філософсько-історичними принципами, що відповідає сучасному етапу методологічної рефлексії науки (посткласичні підстави світосприйняття).

Реалії сучасного світу як надскладного, поліфундаментального ставлять перед методикою як науковою дисципліною, насамперед, завдання формування особистості засобом вивчення і осмислення історичних процесів, подій і явищ; потребують від викладача нормативної дисципліни «Історія середніх віків» у вищій школі на формаційний підхід студентами, що базується на синергетичних принципах і засадах (інтерсуб'єктність, нелінійність, самоорганізація, багатофакторність, альтернативність, парадигмальність, плюралізм, міждисциплінарність, антропність, цілісність світосприйняття, системність тощо) [6].

Опора у концептуальному визначенні методики викладання нормативної дисципліни «Історія середніх віків» у вищій школі на формаційний підхід пояснюється прагненням до цілісного сприйняття історії й її викладання, необхідністю перетворення зазначеної наукової дисципліни в ефективно діючий інструмент інтелектуального розвитку студентів, виховання у них гуманістичних рис і властивостей.

Отже, філософсько-історичними засадами у процесі визначення і оформлення методики викладання нормативної дисципліни «Історія середніх віків» у вищій школі мають стати методологічні підходи, котрі:

- забезпечують всесвітньо-історичне, цілісне бачення нормативної дисципліни «Історія середніх віків» у вищій школі (світосистемний підхід у поєднанні з стадіальним);
- забезпечують систематизацію різноманітних історичних фактів, подій, явищ у конкретно-історичному та порівняльно-історичному ракурсах, у діалозі людей різних культур та цивілізацій (цивілізаційні підходи, соціоприродний, соціокультурний, цивілізаційно-культурний, культурно-психологічний у поєднанні з філософською, історичною, культурологічною, соціальною та педагогічною антропологією).

Ці методологічні засади дають змогу розглядати історію людства в структурно-процесуальній єдності, у всесвітньо-історичному та порівняльно-історичному аспектах. Такий підхід на історію людства має допомогти студентам сформувати цілісну історичну картину світу, побачити минуле в єдності та розмаїтті, універсальності та унікальності, типовості та неповторності. На цьому шляху цілком можливо конструктивно подолати обмеженість як формаційного, так і суто цивілізаційного підходів, а також запобігти еклектиці при їх механічному та некритичному поєднанні. Багатоманітність теоретичних засад самого цивілізаційного підходу уможливає широкий та плідний історичний синтез, розкриваючи багатофакторність і багатогранність нормативної дисципліни «Історія середніх віків» у вищій школі.

Особлива увага при викладанні нормативної дисципліни у вищій школі має бути зосереджена на запобіганні формування історичної свідомості студентів на засадах суто європоцентризму або інших проявів етноцентризму.

Програма вивчення нормативної дисципліни «Історія Середніх віків» – невід’ємна частина курсу історії, що вивчається студентами історико-філологічного факультету, складається з двох великих частин. Це історія Середньовіччя Європи та історія Середніх віків країн Азії. Саме в цей період виникають нові форми державного устрою.

Метою викладання навчальної дисципліни «Історія Середніх віків» є обґрунтування наукових основ шкільної історичної освіти та шляхів її вдосконалення згідно потреб суспільства, розкриття теоретичних засад історичного процесу розвитку людства у середньовічну добу, відстеження еволюції суспільно-політичних, економічних та культурних явищ.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Історія Середніх віків» є:

- дати студентові цілісне уявлення про проблеми нормативної дисципліни «Історія середніх віків»;
- ознайомити з соціально-економічними відносинами, політичним устроєм, зовнішньою політикою, культурою, релігією та мораллю народів у минулому;
- навчити аналізувати, робити висновки та узагальнення.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні

Знати:

- історичний процес у середньовічну добу, його особливості, закономірності, основні поняття та періоди;
- історію розвитку країн Середньовіччя;
- політичний, економічний, соціальний та культурний розвиток країн Європи та Азії в середні віки;
- розвиток аграрних відносин, форм землеволодіння та землекористування, розвиток ремесла і торгівлі в країнах Європи та Азії;
- еволюцію продуктивних сил, прогресу у розвитку військового та політичного розвитку;
- етнічні процеси у регіоні, простеження етногенезу народів від давнини до їх сучасного стану.

Уміти:

- аналізувати історію розвитку країн середньовіччя;
- розкрити зміст політичної, економічної, соціальної та культурної нормативної дисципліни «Історія середніх віків» в країнах Європи та Азії;
- характеризувати аграрні відносини, форми землеволодіння та землекористування, розвиток ремесла і торгівлі в країнах Європи та Азії;
- простежити еволюцію продуктивних сил, прогресу у розвитку військового та політичного розвитку;
- співставляти, аналізувати етнічні процеси у регіоні, простежувати етногенез народів від давнини до їх сучасного стану;

- застосувати навички принципу історизму при аналізі основних явищ та подій всесвітньої нормативної дисципліни «Історія середніх віків» у вищій школі;
- уміти визначати основні тенденції політичного, соціально-економічного та культурного розвитку країн середньовічної доби.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 216 годин / 6 кредитів ECTS.

Обсяг навчальної дисципліни складають два модулі:

Змістовий модуль 1. Історія раннього Середньовіччя. Цей змістовий модуль присвячений вивченню теоретичного питання предмету курсу «Історія Середніх віків», хронології та періодизації його. Приділяється увага падінню Римської імперії та розвитку в Європі нових державних утворень, зокрема, Утворенню Франкської держави, що дала початки для сучасних європейських держав. Розглядається Середньовіччя Сходу, яке на відміну від європейського не має чітко визначених меж на основі Індії, Китаю.

Змістовий модуль 2. Європейське Середньовіччя X-XV ст. Середньовічний Схід та арабський світ. Другий змістовий модуль вивчає історію середньовічної Європи. Розглядаються династії провідних країн світу, зокрема, Саксонська, Франковська, Гогенштауфени. Вивчається Франція за часів Каролінгів та Англія – Норманської, Анжуйської династії та війни між Ланкастерами та Йорками. Розглядає розвиток країн Сходу, зокрема, Індії, Китаю, Японії, Кореї в XI-XV століттях, а також розвиток Монголії та розширення її панування. Увага приділяється розвитку країн Середньої Азії, Османській державі, мусульманським народам та навалі Золотої Орди.

Таким чином, за підсумками всього вищенаведеного доходимо висновку про те, що сучасна мета вивчення історії далеко виходить за межі не лише ознайомлення з історичним матеріалом і його засвоєнням. Насамперед це стосується сприяння саморозвитку та самовихованню студентів через оволодіння особистістю ключовими життєвими компетенціями, зокрема: особистісно-життєтворчими, соціолізуючими, комунікативними та інтелектуально-інформаційними. Тобто сучасні підходи до визначення мети вивченні історії диктуються потребами формування всебічно розвинутої особистості, сприяння формуванню цілісного бачення сучасного світу, розуміння його витоків і тенденцій розвитку, осмисленню місця та ролі України в становленні сучасної цивілізації.

Список використаних джерел:

1. Берельковский И.В. История. Методика преподавания / И.В. Берельковский, Л.С. Павлов. – М., 2001.
2. Гора П.В. Повышение эффективности обучения истории в средней школе / П.В. Гора. – М., 1988.
3. Короткова М.В. Методика обучения в схемах, таблицах, описаниях / М.В. Короткова, М.Т. Студёнкин. – М., 1999.

4. Грицак Я. Як викладати історію України після 1991 року / Я. Грицак // Українська історична дидактика. Міжнародний діалог (фахівці різних країн про сучасний український підручник з історії) : збірник наукових статей. – К. : Генеза, 2000. – С. 66.
5. Степанищев А.Т. Методика преподавания и изучения истории / А.Т. Степанищев. – М., 2002.
6. Закон України «Про вищу освіту» // Збірник основних нормативних актів про вищу освіту, наукову діяльність, підготовку та атестацію наукових кадрів / за ред. проф. М.І. Панова. – Х. : Гривер, 2003. – С. 37.
7. Концепція гуманістичної освіти України. – К. : Генеза, 1997.
8. Яковенко Н. Вступ до історії / Н. Яковенко. – К. : Критика, 2007.

В статті зложено результати теоретичного аналізу проблеми преподавания и изучения нормативной дисциплины «История Средних веков» в высшей школе, приведены методологические подходы к оформлению методики преподавания ее в высшей школе.

Ключевые слова: нормативная дисциплина, методика преподавания истории в высшей школе, модели обучения, программа изучения дисциплины.

Отримано: 12.11.2013

УДК (477).37.017.7

Анатолій Філінюк

НОТАТКИ З ВСЕУКРАЇНСЬКОГО НАУКОВО-МЕТОДИЧНОГО СЕМІНАРУ «АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВИКЛАДАННЯ КУРСІВ «ІСТОРІЯ УКРАЇНИ» ТА «ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ» У ВИЩІЙ ШКОЛІ»

У статті розкрито основний зміст доповідей, виступів і атмосфери, якою відзначався шостий всеукраїнський науково-методичний семінар з актуальних проблем викладання навчальних курсів з історії України та історії української культури у вищих навчальних закладах, проведений Інститутом інноваційних технологій і змісту освіти МОН України, та роздуми, що виплили з участі в його роботі.

Ключові слова: науково-методичний семінар, навчальні курси, історія України, українська культура, проблеми, біографістика, персоналістика.

Як відомо, українське державотворення та формування демократичного суспільства в сучасній Україні, що відбуваються в умовах глобалізації світового співтовариства, зумовлюють необхідність реагування вищої освіти на ці запити і відповідати як внутрішнім, так і зовнішнім тенденціям і тим самим інтегруватися до європейського освітнього простору. Це повною мірою відноситься і до вивчення в системі вищів історії України та історії української культури. Саме цим проблемам був присвячений шостий всеукраїнський науково-методичний семі-